

TUTKIMUSEETTINEN
NEUVOTTELUKUNTA
FORSKNINGSETISKA
DELEGATIONEN

TOIMINTASUUNNITELMA 2011

Toimintasuunnitelma vuodelle 2011

Tutkimuseettinen neuvottelukunta (TENK) perustettiin vuonna 1991 käsittelemään tieteelliseen tutkimukseen liittyviä eettisiä kysymyksiä ja edistämään tutkimusetiikkaa (Asetus tutkimuseettisestä neuvottelukunnasta, 1347/1991). Ensimmäinen neuvottelukunta aloitti toimintansa vuonna 1992. Neuvottelukunnan pääsihteeri ja avustaja toimivat Tieteellisten seurain valtuuskunnan yhteydessä Helsingissä.

Neuvottelukunnan tehtävät

Opetus- ja kulttuuriministeriön asettaman tutkimuseettisen neuvottelukunnan tehtävänä on:

1. tehdä esityksiä ja antaa lausuntoja viranomaisille tutkimuseettisistä lainsäädäntö- ja muista kysymyksistä
2. toimia asiantuntijaelimenä tutkimuseettisiä ongelmia selvitettäessä
3. tehdä aloitteita tutkimuseetiikan edistämiseksi sekä edistää tutkimusetiikkaa koskevaa keskustelua Suomessa
4. seurata ja vaikuttaa alan kansainväliseen kehitykseen sekä osallistua aktiivisesti kansainväliseen yhteistyöhön
5. harjoittaa tutkimuseettisiin kysymyksiin liittyvää tiedotustoimintaa.

Kokoonpano

Opetus- ja kulttuuriministeriö nimitti TENKin nykyisen kokoonpanon kaudelle 1.2.2010–31.1.2013. Neuvottelukunnan puheenjohtajana toimii kansleri, professori Krista Varantola Tampereen yliopistosta ja varapuheenjohtajana professori Veikko Launis Turun yliopistosta. Neuvottelukunnan pääsihteerinä toimii dosentti Sanna Kaisa Spoof ja avustajana Terhi Tarkiainen sijaisenaan Heidi Laine. Neuvottelukunnan jäsenet ovat:

Lainsäädäntöneuvos Markku Helin (oikeusministeriö),
Johtaja Arja Kallio (Suomen Akatemia),
Professori Riitta Keiski (Oulun yliopisto),
Yliopettaja Irma Mikkonen (Savonia-ammattikorkeakoulu),
Neuvotteleva virkamies Tuula Pehu (maa- ja metsätalousministeriö),
Tutkimusprofessori Jussi Simpura (THL),
Lakiasianpäällikkö Ari Suomela (TEKES),
Professori Pirkko Walden (Åbo Akademi).

Toimintasuunnitelma on hyväksytty TENKin kokouksessa 26.1.2011.

Krista Varantola
Puheenjohtaja

Sanna Kaisa Spoof
Pääsihteeri

Tutkimuseettiset painopisteet 2011

Tutkimuseettinen neuvottelukunta on kokemuksen myötä havainnut valistuksen ja koulutustoiminnan tärkeyden. Järjestettyjen seminaarien ja luentojen johdosta neuvottelukunta on saanut positiivista palautetta, ja seminaarit ovat osaltaan luoneet mahdollisuuksia yhteistyöhön muiden toimijoiden kanssa. Vuoden 2011 aikana TENK jatkaa tätä hyväksi havaittua toimintaa.

Pysyvien tavoitteidensa mukaisesti TENK

1. vahvistaa tutkimuseettisten periaatteiden mukaista toimintakulttuuria,
2. harjoittaa tutkimuseettistä valistusta ja koulutusta,
3. kehittää vilppiepäilyjen selvittämisprosessia,
4. tiivistää verkottumista kansallisesti ja kansainvälisesti,
5. kehittää avointa tiedottamista ja
6. hyödyntää hyviä kansainvälisiä käytänteitä suomalaisessa tutkimuseettisessä kulttuurissa.

Vuonna 2011 kiinnitetään erityistä huomiota *Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausten käsitteleminen (HTK) - ohjeistuksen* päivittämiseen ja ihmistieteellisen tutkimuksen eettisen ennakoarvioinnin käytäntöjen vakinaistamiseen.

TENK painottaa toimintaansa jatkossa erityisesti kansallisiin ja kansainvälisiin asiantuntijatehtäviin, tutkimuseettisen ilmapiirin seurantaan sekä valistustehtävään hyvän ja kokonaisvaltaisen tutkimuseettisen toimintakulttuurin luomiseksi korkeakouluissa ja tutkimuslaitoksissa.

Tutkimuseetiikan koulutuksen kehittäminen yliopistoissa, erityisesti tohtoriohjelmissa ja tutkijakouluissa, sekä ammattikorkeakouluissa ja muilla sektoreilla koetaan erittäin tärkeäksi. Myös ammattikorkeakouluissa on niiden muuttuvan roolin vuoksi tutkimuseettisten kysymysten käsittelylle aiempaa enemmän kysyntää. TENK koordinoi eettisen ennakoarvioinnin järjestämistä ja alueellista toimeenpanoa.

1. Neuvottelukunnan voimavarat

TENKin toiminnan lisääntymisen myötä myös sille osoitettujen varojen edellytetään vastaavan suunnitellusta toiminnasta koituvia menoja. Vuonna 2011 TENKille on osoitettu valtionavustusta yhteensä 120 000 €, josta 30 000 € on varattu neuvottelukunnan julkaisu-, seminaari- ja matkakuluihin.

Vuonna 2011 TENKin menoissa painottuvat seminaarit, koulutuksen järjestäminen ja kokouskulut sekä kansainvälinen toiminta.

2. Hyvän tieteellisen käytännön edistäminen

TENK jatkaa hyvän tieteellisen käytännön loukkaamista koskevien epäilyjen käsittelemistä ja pyrkii samalla ehkäisemään toiminnallaan tieteellistä vilppiä. TENKin vuonna 2002 julkaisemiin HTK-ohjeisiin on sitoutunut yhteensä 89 tutkimusorganisaatiota – kaikki Suomen yliopistot ja ammattikorkeakoulut sekä suuri osa tutkimuslaitoksista.

TENK vaikuttaa toiminnallaan siihen, että kaikki tutkimusrahoittajat (säätiot ml.) samoin kuin tieteelliset seurat edellyttäisivät apurahan saajiltaan sitoutumista HTK-ohjeisiin.

TENK käynnistää HTK- ohjeistuksen päivityksen. Samalla pohditaan sitä, voidaanko ohjeistukseen liittää vilpin ja piittaamattomuuden määrittelyn ja käsittelyn ohkeen myös valistuksellinen osio, jossa kuvataan tiedeyhteisössä esiintyviä epäterveitä toimintatapoja. Tällaiset toimintatavat eivät sellaisinaan johda HTK-loukkausten käsittelyprosessiin, mutta ovat luonteeltaan epärehellisiä ja tuomittavia.

TENK käsittelee osaltaan sekä ESF:n laatiman eurooppalaisen eettisen ohjeiston *European Code of Conduct for Research Integrity* (<http://www.esf.org/publications>) että tutkimuseettikan maailmankongressissa Singaporessa kesällä 2010 laaditun ns. *Singaporen julistuksen* periaatteet (<http://www.singaporestatement.org>). TENK selvittää, edellyttävätkö nämä asiakirjat muutoksia kansalliseen ohjeistukseen.

Vuonna 2011 aloitetaan TENKin 20-vuotisjuhlatapahtuman suunnittelu, jotta se voidaan järjestää alkuvuonna 2012.

TENK hyväksyi keväällä 2009 ehdotuksen *Humanistisen, yhteiskuntatieteellisen ja käyttäytymistieteellisen tutkimuksen eettiset periaatteet ja ehdotus eettisen ennakoarvioinnin järjestämiseksi*. Vuonna 2010 TENK lähetti kyseisen asiakirjan (suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi) kaikille HTK-ohjeistukseen sitoutuneille tutkimusorganisaatioille rehtorien ja johtajien allekirjoitettavaksi. Sitoutumisia on tullut tasaista tahtia siten, että jo yli puolet em. organisaatioista on sitoutunut eettisiin periaatteisiin.

TENK järjestää keväällä ja syksyllä 2011 koulutustilaisuuden yliopistojen ja tutkimuslaitosten eettisille toimikunnille. Koska toimikuntien perustaminen on vielä kesken monessa paikassa, on tässä vaiheessa hyvä vaihtaa kokemuksia asiasta.

TENK selvittää edelleen, olisiko tarvetta tutkimuseettisiin periaatteisiin nojautuvan malliansioluettelon laadintaan yhteistyössä Suomen Akatemian ja muiden tutkimusrahoittajien sekä UNIFin kanssa. TENK voisi toimia hankkeessa asiantuntijaroolissa.

3. Koulutuksen kehittäminen ja opetusyhteistyö

Tärkeänä TENKin toiminnan kehittämiskohteena on verkoston luominen paikallisten tutkimuseettisten yhteyshenkilöiden ja eettisten toimikuntien sihteerien välille yliopistoihin, tutkimuslaitoksiin ja ammattikorkeakouluihin. TENKin puheenjohtaja, eräät jäsenet ja pääsihteeri ovat osallistuneet luennoitsijoina moniin yliopistoissa ja muissa tutkimusorganisaatioissa järjestettyihin koulutustilaisuuksiin.

Suomessa on ilmestynyt viime vuosina monia tutkimuseettiikkaa käsitteleviä oppikirjoja, joten tuoretta oppimateriaalia on kouluttajien käytettävissä. Ensiarvoisen tärkeäksi koetaan se, että tutkimuseettiikka on jokaisella tieteenalalla osa normaalia tutkimusmenetelmäkoulutusta eikä mikään erillinen, muusta opetuksesta erillään oleva jakso. Tieteenalakohtaiselle materiaalille on edelleen tarvetta.

Pysyäkseen ajan tasalla TENK ottaa yhteyttä korkeakouluihin ja eri tieteenalojen edustajiin saadakseen selville, mitkä seminaariaiheet olisivat ajankohtaisia ja millaisille opetusmuodoille ja koulutusmateriaaleille olisi kysyntää. Se jatkaa käsittelemiensä tapausten anonymisointia koulutuskäyttöön. Tapausselosteita julkaistaan neuvottelukunnan kotisivulla. Myös eettisiä toimikuntia on ohjeistettu käsittelemiensä tapausten julkaisemiseen soveltuvin osin.

4. Selvitysprosessien kehittäminen ja seuranta

Tutkimuseettisten ongelmien selvittämisessä on tärkeää, että asia käsitellään alusta alkaen oikeudenmukaisesti, puolueettomasti, nopeasti ja kaikkia osapuolia kuullen. Erityisen tärkeää on, että kaikkien osapuolten - myös epäilyn esittäjän - oikeusturva taataan.

TENK pitää edelleen tarpeellisena sitä, että selvitetään, kuinka yleistä plagiointi on korkeakouluissa niin perus- kuin jatko-opinnoissa ja varsinaisessa tutkimustyössäkin. TENK uudistaa vuonna 2011 kyselyn korkeakouluille ja muille tutkimuslaitoksille niissä käsitellyistä hyvän tieteellisen käytännön loukkausepäilyistä ja laatii tilaston omista lausunnoistaan. Samalla pohditaan, miten saadaan tietoa eri toimintakulttuureista ja asenteista tutkimuseettiikkaa kohtaan sekä hyvän tieteellisen käytännön loukkausten todellisesta määrästä.

5. Tiedottaminen

TENK jatkaa aktiivista tiedotustoimintaa sidosryhmilleen ja laajemmalle yleisölle artikkelien, haastattelujen ja lehdistötiedotteiden muodossa. Jaossa on uusi, neuvottelukunnan työstä kertova yleisesite suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi. TENKillä on oma sessio vuoden 2011 *Tieteen päivien* yhteydessä.

TENK tiedottaa omasta toiminnastaan ja toimintamalleistaan myös kansainvälisellä tasolla. Neuvottelukunnan laatima HTK-ohjeistus sekä kansallisten eettisten neuvottelukuntien yhteisesite *Tutkimuksen eettinen arviointi Suomessa* ovat saatavana myös englanninkielisinä versioina. Myös ihmistieteiden eettiset periaatteet ovat saatavissa englanniksi.

TENKin verkkosivuja, jotka toimivat osoitteessa www.tenk.fi, kehitetään edelleen. Niille kerätään ajankohtaista tietoa ja esityksiä sekä linkit tutkimuseettisen alan toimijoiden verkkosivuille.

6. Verkottuminen

TENK osallistuu kansalliseen ja kansainväliseen tutkimuseettiseen keskusteluun tieteellisten artikkeleiden ja sanomalehtikirjoitusten välityksellä. Lisäksi puheenjohtaja, monet jäsenet ja pääsihteeri ottavat aktiivisesti osaa tutkimuseettiä käsitteleviin alan seminaareihin ja kokouksiin.

Yhteistyötä tehdään myös Tieteellisten seurain valtuuskunnan ja sen yhteydessä toimivien julkaisufoorumihankeen, tiedeakatemiajaoston sekä tiedonjulkistamisen neuvottelukunnan kanssa. Kehitetään toimintatapa yhteyden pitämiseksi arkistoihin, säätiöihin ja muihin tieteen rahoittajiin sekä tieteellisiin seuroihin. Tampereen yliopiston yhteydessä toimiva Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto ja THL:n yhteydessä toimiva Rekisteritutkimuksen tukikeskus ovat osoittautuneet hyödyllisiksi yhteistyökumppaneiksi.

Kansalliset eettiset neuvottelukunnat – TENK, valtakunnallinen terveydenhuollon eettinen neuvottelukunta (ETENE) ja sen lääketieteellinen tutkimuseettinen jaosto (TUKIJA), biotekniikan neuvottelukunta (BTNK), geenitekniikan lautakunta (GTLK) ja koe-eläintoiminnan yhteistyöryhmä (KYTÖ) – ovat tehneet tiivistä yhteistyötä jo useamman vuoden ajan. Neuvottelukuntien puheenjohtajat ja pääsihteerit jatkavat perinnettään kokoontua vaihtamaan kokemuksia tutkimuseetiikan ajankohtaisista kysymyksistä.

TENKillä on aktiiviset yhteistyösuhteet sekä muihin pohjoismaisiin toimijoihin että Euroopan komissioon, OECD:hen, Euroopan tiedesäätiöön (ESF) sekä muihin alan asiantuntijatahoihin. Puheenjohtaja toimii Suomen edustajana *ALLEA:n* tutkimuseettiä käsittelevässä *Science and Ethics* -pysyväiskomiteassa. Pääsihteeri osallistuu Euroopan kansallisten tutkimuseettisten toimistojen verkoston *ENRION* kokouksiin.

Globaali verkottuminen jatkui kesällä 2010, kun puheenjohtaja osallistui tutkimuseetiikan maailmankongressiin Singaporessa. *World Conference on Research Integrity* vahvisti neuvottelukunnan omaa käsitystä siitä, että suomalainen vilppiepäilyjen käsittelymalli ja toimintatapa on kansainvälisesti korkealla tasolla ja että Suomella on annettavaa myös kansainväliselle yhteistyölle. TENK seuraa Singaporessa esiin nousseiden teemojen jatkokehittelyä EU:ssa, OECD:ssä ja muilla foorumeilla. Myös ihmistieteiden alalle luotu eettinen ennakoarviointijärjestelmä on herättänyt kansainvälistä kiinnostusta.

Eurooppalaiset etiikkakomiteat (National Ethics Committees) tekevät yhteistyötä kokoontumalla puolivuositaisiin foorumitapaamisiin (*NEC-forumit*), joissa vaihdetaan tietoa jäsenmaiden kokemuksista ja parhaista käytänteistä etiikkaan ja tieteeseen liittyvissä kysymyksissä.

TENK seuraa aktiivisesti myös muiden eurooppalaisten tieteen etiikkaa käsittelevien organisaatioiden, kuten the European Group on Ethics in Science and New Technologies *EGE* ja The European Conference of National Ethics Committees *COMETH*, toimintaa. TENKin pääsihteeri osallistuu edelleen Suomen Akatemian koordinoiman EU:n 7. puiteohjelman *Tiede yhteiskunnassa* -ohjelman kansallisen tukiryhmän toimintaan.

TUTKIMUSEETTINEN
NEUVOTTELUKUNTA
Mariankatu 7 C 1
00170 Helsinki
Puh (09) 2286 9234
Fax (09) 2286 9244

FORSKNINGSETISKA DELEGATIONEN

Mariegatan 7 C 1
00170 Helsingfors
Tfn (09) 2286 9234
Fax (09) 2286 9244

NATIONAL
ADVISORY BOARD
ON RESEARCH ETHICS

Mariankatu 7 C 1
FIN-00170 Helsinki
Finland
Tel. +358-9-2286 9234
Fax. +358-9-2286 9244

www.tenk.fi